

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

V Gorico!

Zopet se je približal praznik učiteljstva, ki je združeno v „Zavezi avstr. jugoslov. učiteljskih društev“. Letos gremo v Gorico, kjer nas tamošnji rojaki, tovariši in tovarišice pričakujejo z odprtimi rokami, z ljubečimi sreci. Pripravljani odbor je neumorno na delu, da nam bo v onih dneh prijetno bivanje v solnčni Gorici.

Letošnja glavna skupščina „Zaveze“ obeta biti prav zanimiva. Vodstvo „Zaveze“ je skrbelo, da bomo razpravljali o vprašanih, ki so v sedanjih hudih in viharnih časih za učiteljstvo aktualnega pomena.

V sedanjih hudih in viharnih časih! Da! Še nikoli ni besneči srd naših sovražnikov udarjal s tako vehemenco, s toliko brezobzirnostjo, [pa tudi s toliko predrznostjo in oholostjo ob naše vrste, hoteč jih razbiti in oslabašati našo moč. To besnenje gotovih ljudi in časopisov proti učiteljstvu je edino svoje vrste v vsi naši kulturni zgodovini. Poznejši rodovi se bodo z začudenjem izpraševali, kako je bilo v današnjem prosvetljenem veku mogoče, da so najhujši udarci rodnih bratov in tovarišev padali na najzvestejše in najpožrtvovalnejše delavce na kulturnem polju, hoteč jih spraviti ne samo ob čast in ugled, ampak celo ob kruh!

Zanimivo bo letošnje glavno zborovanje tudi zategadelj, ker bo pokazalo, kako možato, kako jeklenoznačajno je naše učiteljstvo, ki ustvarja samosvojo organizacijo. Začrtalo si je svojo pot, ki ga vodi naravnost do smotrov. Ne

lepe besede, pa tudi ne grožnje in ne sirovo preganjanje, ne uničevanje učiteljskih eksistenc — nič ne premakne v „Zavezi“ združenega učiteljstva s te poti, ki jo je spoznalo za pravo. Naj buči vihar okrog nas, naj pade še toliko eksistenc v globoko žrelo krščanske ljubezni, naj zapuste omahljivci in plašljivci naše vrste — mi gremo naprej v nadi, da se prejalislej uresničijo naši nazori, naše ideje, da tudi po naši zemlji zasije solnce svobode in zatemni krvavi blesk tiranstva in reakcije! Nasilno in sirovo početje naših nasprotnikov nam je že samo porok, da se bodo končali in ubili prej, nego se nam zdi.

Vsak zaveden učitelj in vsaka zavedna učiteljica v Gorico! Odpadniki in izdajice naj gredo, kamor hočejo!

Spoznajmo se, združimo se, ljubimo se! Zatorej: Na veselo snidenje v Gorici!

Podirajoča se stavba,*)

Splošnovanje gine, ker oni, ki najbolj potrebujejo spoštovanja za svoj stan, si najmanj prizadevajo, da bi ga zaslužili.

Wagner.

Gotovo ni bolj neprijetnega trenutka v življenju človeka, kakor je oni mračni dan, ki prinese prvo razočaranje ter odkrije oči, da spoznamo in razvidimo: oni, ki so veliki in dostojni, oni, ki vodijo in vladajo narod, so sami polni napak in pomot ter niti sami sebi niso mogli ohraniti primerne spoštovanja.

V odgoji mladine pa ga tudi ni groznejšega trenutka kakor je ta, ki odvzame mladini spoštovanje do učitelja, odgojevalca in

*) Priporočamo „Slovenec“, naj ponatisne ta članek!
Uredn.

voditeljev, zakaj tedaj se nam v resnici dozdeva, da je naše delo podobno podirajoči se stavbi, ki brez temelja in krepke podlage ne more dolgo obstati.

Gorje! Ljudje se sicer pritožujejo naokrog, da spoštovanje gine, veljava se manjša, da zaslužene časti ni moči opaziti več, zakaj sedaj se svet kot preziralec in cinik roga vsemu, kar je čednostnega ter prezira zasluge teh ali onih posameznikov. Gorje, ponavljajo ljudje, da sedaj niti veljava in niti delo učiteljev niti žrtve in ljubezen staršev ne dobe zasluženega priznanja in spoštovanja, zakaj tudi otroci so prišli vse prezgodaj do razočaranja ter le prekmalu spoznajo človeške hibe.

Podira se orjaška stavba! Težavno je dobro vzgojevati otroke in zbujati plemenita čustva v prsih, ako za to ni močne in vztrajne podlage, časti in spoštovanja do tega vsega, kar je vzvišeno in plemenito, do onih, ki vodijo druge v življenju in jih uče živeti! Ni pa gotovo bolj zoprnega trenutka v življenju nego je oni, ko se maska odkrije ter nam gola istinitost, polna napak in krhkosti, stopi pred oči! . . .

Kdo izmed nas že ni začutil bridkih solz pod trepalnico takrat, ko se je prepričal, da oni, ki so veliki in učeni, niso brez greha in napak?! Komu izmed nas se niso trgale nekake strune v prsih takrat, ko nam je izkušnja dejala, da so bili oni, ki smo jih spoštovali, polni napak, in oni, ki smo jih ljubili, so imeli madeže na jasnih čelih? . . .

„Istinitost čaka na vsakem klinu življenja,“ pravi Slovački, „toda mi — odgojevalci, varuhi, učitelji in voditelji — se moramo neprestano brigati za to, da s svojim življenjem ne kazimo vere mladih duš ter s svojimi deli ne ovržemo raz sebe tega sijaja, ki nas z njim krasi ljubeča srca mladine.“

Preveč imamo sovražnikov — čuvati in braniti se moramo sami!

Mati mora prva čuvati nad seboj ter paziti malone na slehrno besedo in na slehrno dejanje, da pred očmi svojih otrok nikdar ne stoji v mraku napak in vsakdanjih krivd, ki omadežujejo njeno življenje, zakaj ona pravzroč

otrokom veliko krivico, ako pade prvo trnje razočaranja nanje iz življenja matere.

Ali mar pa tudi oče ni dolžan skrbeti za to, da ostane v očeh otrok kot v odsevu čiste in neskaljene slave, da si nihče ne bi drznil vreči kamen v otrokove prsi ter zaklicati: „Tvoj oče je omadeževan!“

A učitelj, učiteljica, odgojevalec in oni, ki vodijo otroška srca tako za seboj kakor žrjavi, ki lete v skupni verigi, kakor solnčni svit meče zlate žarke na zemljo, ali mar ne čutijo, s kakšno močjo časti in spoštovanja jih obkoljujejo otroci in koliko zamorejo doprinesiti na podlagi te časti?

Ali je kdo, ki bi lahkomišelnost dovolil, da zaradi lastne krivde pade s piedestala ter si da strgati z jasnih oči globoko spoštovanje?

Prvi trenutek zanosa in vsakdanje jeze že naredi iz idealov navadne ljudi, na kakršne naletimo povsod, že se spodkopuje stavba spoštovanja, otroci se že jamejo bati „zlega“ gospoda, ali „zle“ gospe, obenem pa izgube tudi češčenje do onih, ki se niso vzdržali na stališču idealov.

Večkrat prevzame strah in bojazen sedanjo družbo, ko malone na slehrnem koraku naleti na drzno oholost, oster cinizem, brutalno nevero ter vidi, kako nihče ne zna ohraniti v srečo primerne spoštovanja do najbližjih, najdražjih — do učiteljev!

Ali pa ne pomislijo vsi ti, najvišji, najbolj dostojni in oni, ki imajo največ vpliva, da oni sami razsevajo prvo zrno dvoma, zakaj tudi oni niso prosti človeških napak, tudi oni ne dajejo drugim najboljših zgledov.

„To, kar odkljuje človeka, ne počiva na stoličku, ne v imetju, ne v urada, ki ga zavzema, marveč v njem samem,“ pravi pisatelj „Preprostosti v življenju“. Mogoče je stati na jako visoki stopnji, a biti obenem jako nizko. Mogoče je imeti jako veliko oblast, toda delovati samo v smeri, ki mu jo spodkopuje, mogoče je zahtevati dokaj za službo, toda zaslužiti si pri tem — jako malo.

LISTEK.

† Ljudevit Kranjec.

Prijatelj v spomin.

Zbogom, anima pia!

Ti nisi imel sovražnika na božjem svetu — med ljudmi, najmanj med tovariši. Najhujši sovražnik ti je bilo lastno telo, čigar mučenik si bil dolga leta in te je slednjič zmoglo. Padel je hrast, ki se nam je zdel v boljših letih neomajan.

Kje naj začnem, spomini!

Ko sem o kresu letos melanholično stopal po bolniškem parku v Ljubljani in se domislil i tebe in tvojega dopusta, sem se bridko nasmešnil: Hm, revmatizem! Treba, da bi se šla par tednov v Toplice zopet prekurovat v „Karlsbad“. O sebi sem pa dejal: Kmalu pomoči pero dobrotna roka in napiše v „Tovarišu“ nekrolog meni, ki nimam revmatizma in niti poštenega dopusta.

Usoda je ukrenila svojeglavno: moja sicer

šibka, a žilava narava, blaga pomoč gg. zdravnikov — prijatelj učiteljstva — in napredek medicine je spravil mene izpod Aeskulapovega okrilja, a ti, Ljudevite, si prihitel iskati pomoči k njegovim služabnikom in — ne našel . . .

Često naju je nehote združila usoda. Oba sva kmalu prestopila prag učiteljskega v Koprnu. Stanovala vedno blizu skupaj, vasačila — o večeri mladostnih dni! — drug pri drugem, da ne zabim nikoli. Ti si prej obiskoval zgledno šolo v Idriji, potem realno in par letnikov pripravnice v Ljubljani. Od tam te je vabila sreča v obližje vedno ljubljenskih Kosez, rojstne vasi pri Ilirski Bistrici. Ti moj Bog! Okusil si grenki kruh podučiteljski, organizatorski, ga popustil in krenil popolnit študije na pripravnico.

Vseh vzorov poln si dobil prvo in zadnjo službo — na Lozicah v tistem prijaznem kotu vipavske doline, ki bi bil vreden najbolj romantičnega opisa izmed slovenskih krajev, ko bi ne razgrajala po njem tista strahovita burja. O Lozice, o starina, vzor rodoljuba in iskren

prijatelj Ljudevitov, Tone Žvanut, mi smo ostali, Kranjca našega ni več! Prijatelj podnanski, ali prešteješ, kolikokrat sva se krepčala samo midva pod gostoljubno streho ložiške šole, kako neprisljuno je tekel pogovor, kako so bežale ure in prihila noč, da nisva vedela kdaj. On, naš gostitelj, naš prijatelj, ki je znal in umel uglediti med nami marsikako nasprotje, počiva pri sv. Križu! — Konservativen sicer po vnanosti je imel v prsih napredno srce, podpiral napredne liste, volil, kakor mu je velelo srce, in zastopal napredno idejo moško, odločno, prepričevalno. Zato je bil užaljen, če sem trdil časih, da diši njegov šol. okoliš po — cerkvenem kadilu.

„Nisem jaz kriv, verjemi.“

Zares so se premenile politične razmere v njegovi novi domovini ali njega niso premenile; ostal je neomajan, zvest nazorom svoje mladosti, zvestejši kot malokdo nas obupnežev.

Ali naj hvalim tvoje uspehe v šoli? — Ni treba. Nebroj pohvalnih dekretov priča dovolj glasno. Ali naj pojem slavo tvojemu pri-

jateljstvu? — Čemu? Venec nas je, nedoglednega konca venec sošolcev, znancev, prijateljev, starejših od tebe za samega Abrahama, ki plakajo ob tvoji gomili: „Zapustil si nas mnogo prerano, dragi!“ — Kaj naj še povem o tvojem življenju, ki je bilo tako čisto in lepo kot golobje? — Kranjec — zares Kranjec! so se čudili tovariši primorski na učiteljskem: nekoliko počasen, vedno na pravem mestu, postrežljiv, dobrodušen, šaljiv, nikdar brez pipe ali vržinke, dober pevec in družabnik, izvrsten vzgojitelj, skrben sin in brat, ki je iskreno ljubil svojo domovino.

Čemu ta panegirik?

Dež je prekinil silno sušo. Nebo se je odprlo in poslalo hladilne moči žejni zemlji. Vse je oživelu na novo. Kmetiču se je dvignilo srce, vrtnarju oživele strte nađe, hribi so ozeleneli in doline: življenje se nam je vrnilo v naravo.

Tudi tebi se je vrnilo, a v izboljšani, v izpopoljeni posodi. Strl si življenja — trpljenja vezi, strl posodo telesa, ki ti je dolga leta provzročala samo boli. Sedaj zreš neoviran